

Crimen Fori Ecclesiastici

Seu Decretalium Gregorii IX. Pont. Max. Liber V ; Brevi Methodo ad discentium utilitatem Expositus, In quo præcipuae circa Materiam hujus Libri Quinti, quae tum in Theoria, tum in praxi occurrunt, difficultates solvuntur, allatis etiam contrà sentientium fundamentis, & horum solutionibus

Accedunt duo Indices, unus Titulorum initio Operis, alter rerum, & verborum notabilium in calce ejusdem

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1727

VD18 13510827-001

§. II. De quibusdam Cautelis adversus Hæreticos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75232)

De quibusdam Cautelis adversus Hæreticos.

S U M M A R I U M.

25. 26. Quinam obligentur ad faciendam Professionem Fidei?
27. &c. An, & sub qua pena prohibita sit Lectio Librorum Hæreticorum?
32. &c. Quinam incurrant Excommunicationem latam occasione istorum Librorum?
36. &c. Quæ conditiones requirantur, ut incurratur hæc Excommunicatio?
44. &c. An eam incurrat, qui ejusmodi Libros legit animo errores in eo contentos refutandi?
47. Quomodo oporteat legere talem Librum, ut propterea incurratur Excommunicatio Bullæ Cœne?
48. &c. An incurrat illam, qui auscultat legenti?
51. &c. Vel qui legit Librum Hæretici, in quo dogma Hæreticum incidenter solum refertur?
53. &c. An eam incurrat etiam, qui legit, vel penes se retinet Epistolam, Concionem, vel aliud scriptum, quod Hæresin continet?
56. &c. Quinam Libri prohibeantur in Indice Librorum prohibitorum?
59. &c. An prohibitio hæc in Germania secundum rigorem suum recepta sit?
61. Quid agendum cum Libris Hæreticis, aut suspectis de Hæresi?
62. Ad arcendum periculum Hæresis prohibentur occulta conventicula.
63. Et Laicis prædicatio Verbi Divini.
64. Ipsdem prohibetur etiam disputatio de Mysterijs Fidei.
65. 66. Non tamen Clericis.
67. Episcopis injungitur Visitatio annua.
68. &c. An Hæretici ab Ecclesia cogi possint ad abjuratorem erroneorum dogmatum.
71. &c. An ad Hæresin deferendam armis compelli possint?
74. Institutio S. Officij Inquisitionis.
75. &c. Inquisitionum Fidei Jurisdictio probabilis est delegata.
79. &c. Qualis esse debeat, cui committitur Inquisitionis Officium?
82. &c. Quomodo inquisitores debeant procedere?
6. n. 2. Plura videantur Libr. 1. Tit. 1. à n. 7.
- Quæritur 2, quæ Cautela contra Hæreses per Canonicas Sanctiones introductæ sint circa Libros Hæreticos, & horum Lectionem? R. quia frequentissime per Libros Hæreticorum venenum Hæresis ab his insillatum incautis est, idcirco cum ipsis Hæresum Authoribus, ac propagatoribus etiam Libri illorum, & scripturæ condemnantur c. fraternitatis 4. b. tit. Sed hinc Dubium oritur 1. an ergo Lectio Librorum, ab his editorum, prohibita sit? Ratio dubitandi est 1. quia illicita non est Lectio Librorum Gentilium, & Judæorum, qui Hæreticis non sunt meliores. 2. Scripta Origenis, & Tertulliani sine scrupulo leguntur, atqui constat eos in Hæresin prolapsos esse. 3. In his Libris multa continentur bona, & utilia, quæ propter mala, & inutilia non debent rejici juxta Reg. utilia 37. in 6.
- Verum his non obstantibus dicendum, ejusmodi Librorum lectionem ab Ecclesia graviter esse prohibitam, ut constat tum ex c. fraternitatis cit. tum ex Decretis Concilij Constantiensis sess. 8. Lateran. sub Leon. X. sess. 10. & Trid. sess. 4. quod confirmantur Constitutionibus suis Summi Pont. Gelasius, & Leo I. Gregorius IX. Innocentius, & Alexander IV. Paulus, & Julius III. Paulus, & Pius IV. Pius, & Sixtus V. aliique sparsim, injunctâ etiam penâ Excommunicationis Pontifici reservatæ, incurrenda ab ijs, qui sine licentia Sedis Apostolicæ, vel alterius ha-

25. Quæritur 1. quænam Cautela per SS. Canones inductæ sint, ne Hæresis spargatur per personas de hac suspectas? R. in hunc finem inducta est à Trid. Professio Fidei Catholicæ, quam facere cum Juramento sub peccato mortali obligantur.

1. Provisi de quocunque Beneficio, curam animarum habente: qui eam facere tenentur, intra duos menses à die adeptæ possessionis, coram Episcopo, vel ejus Vicario Generali, aut Officiali. sess. 24. c. 12. §. Provisi etiam de reform.

2. Provisi de Canonicatu, vel Dignitate in Ecclesia Cathedrali tam Sæculari, quam Regulari: quod præstandum est coram Capitulo intra duos menses à die suæ receptionis, vel participationis massæ Capitularis, sub pena non faciendi fructus suos c. 12. cit. §. Provisi autem.

3. Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi: qui hanc facere tenentur in prima Synodo Provinciali, cui intererunt sess. 25. c. 2. de reform.

4. Prælati quicunque Monasteriorum, & Religionum, etiam Militarum, vi Bullæ Pij IV. incipit Injunctum editæ Idib. Nov. 1564.

5. Omnes promovendi in Doctores, item Magistri, Regentes, & alij cujuscunque artis, ac disciplinæ Professores, vi Constit. S. Pij V. incipit In Sacrosancta: cujus dispositio in nostra Universitate accuratè observatur, etiam si eam non ubique usu receptam videri notet Suar. D. 14. de Fid. sect.

habentis potestatem hoc concedendi, Libros Hæreticorum, de Religione ex instituto tractantes, scienter legunt, retinent, imprimunt, defendunt &c.

Concordat *Jus Civile*, in quo non solum hujusmodi Librorum lectio prohibetur, sed ne perversionis Hæreticæ ulla vestigia existerent, ipsi libri perfectissimo interitui mancipari, & concremari jubentur *l. decere §. §. sancimus 1. C. de Summ. Trinit. l. quicumque §. §. fin. l. ex Manicheo 16. §. fin. C. de Hæret. & l. Eunomianæ 34. fin. Cod. Theodos. eod.* Ratio est, tum quia in contemptum Ecclesiæ; & veræ Fidei scripti sunt; tum verè maximè, quia periculum perversionis incautis præbent, dum falsa dogmata veris miscent, sicque venenum propagant.

Estque perinde, siue impressi illi sint, siue manuscripti, ut ex communi sententia advertunt *Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 28. Suar. D. 20. sect. 2. n. 10. Farin. prax. crim. q. 180. n. 30. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 1. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 1. n. 3. Barbof. in c. 4. b. tit. n. 3. Pirhing bic n. 20.* & veluti certum refert *Neuffer D. 74. q. 5.* quidquid aliter sentire visus sit *Thom. Tambur.* quia adest eadem ratio, & manuscripta, saltem si longiora sint, verè Libri sunt, & dicuntur, prout dicebantur ante Typum inventum,

Neque contrarium probant Argumenta n. 27. allata. *Ad 1.* in Libris Ethnicorum, quatenus de Idolis, & ritibus suis agunt, non est periculum perversionis: conf. non urget ratio, ob quam prohibiti sunt Libri Hæreticorum. *Ad 2.* Errores Origenis, & Tertulliani extincti jam sunt: conf. ex his periculum perversionis legentibus nullum imminet. *Ad 3.* utilia, siquæ Hæreticorum Libris inserta sunt, æquè faciliè, & sine periculo haberi in Libris Catholicorum possunt. Accedit, quia sicut non omnium, sed Medici duntaxat est, explorare, quinam morbi contagiosi sint, ita examinare, qui Libri periculosi sint, eosque rejicere, vel approbare non ad quemcumque, sed ad eos duntaxat pertinet, qui rerum Divinarum veram Scientiam habent.

Dub. 2. quinam Excommunicationem n. 28. relatam, & per *Bullam Censæ cas. 1.* Summo Pontifici reservatam incurrant? *1.* incurrunt illam, qui legunt hujusmodi Librum conscriptum ab Hæretico, vel publicè pro tali habito: estque perinde, siue editus sit ab Authore suo, antequam is de Hæresi damnaretur, siue post illius damnationem: neque refert, an iste sit ex Hæreticis RR, an ex VV. nam etiam horum Libri prohibentur, nisi, ut Origenis, & Tertulliani Opera, expressè permittantur. *Gloss in c. fraternitatis 4. V. Celestinus. b. tit. Barbof. ibid. à n. 2. Pirhing bic n. 20. Wiestner n. 15. Reiffenstuel n. 39.* Excipitur, si parum admodum sit, quod ex tali Libro lectum est; quia parvitas materiæ in lectione hujusmodi

excusat ab Excommunicatione Bullæ Censæ, prout dicitur *infra n. 40.*

2. Qui tales Libros retinent: neque ³³ refert, an illos retineant in domo propria, an in aliena, suo, an alieno nomine, an causâ addiscendâ, & propagandâ Hæresis, vel curiositatis, venditionis, compactionis, vel alia simili causâ. *Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 52. Suar. D. 20. sect. 2. n. 21. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 7. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 2. n. 7. Barbof. in c. 4. b. tit. n. 6. Wiest. bic n. 16. Reiffenstuel n. 71. §. 72.* adeoque Excommunicationem istam incurrunt etiam Bibliopola, qui hujusmodi Libros vendunt, Bibliopegi, qui compingunt &c. Et sufficit quoque ad Censuram hanc incurrendam, si quis partem solummodo talis Libri retineat. *Sanch. n. 54. Reiffenstuel n. 73.* quia verè dicitur retinere Librum, sicut dicitur legere Librum, qui partem illius legit. Hinc idem *Sanch. n. 53.* excommunicatos censet Aromaticos, Mercatores, & quosvis alios, qui hujusmodi Libros, aut partem eorum retinent ad involvendas merces, aut similia. Evitat tamen Excommunicationem istam, qui unum duntaxat, duo, aut tria folia de tali libro retinet, vel integrum Librum, aut partem notabilem, sed per unum duntaxat, vel alterum diem, aut per longius etiam tempus, sed ideo, quia non habet tempus, & occasionem opportunam tradendi eum Inquisitoribus, vel habenti licentiam illos legendi, & retinendi. *Laym. n. 7. Palao n. 11. Reiffenstuel n. 75.*

3. Qui talem Librum imprimunt, aut ³⁴ propriè cooperantur ad illius impressionem: quales sunt 1. qui pro impressione componunt litteras, præparant papyrum, & aramentum, premunt torcular &c. 2. Patronus officinæ, etiamsi proprijs manibus non labore; quia verè imprimere dicitur, & impressor nominatur. 3. Author Libri, seu is, in cujus nomine liber imprimitur; quia in communi modo loquendi hic est, qui imprimit. 4. Corrector Typi; nam quatenus hic juvat ad librum emendatè imprimendum, etiam ipse cooperari ad impressionem dicitur: & esto, non comprehenderetur ut cooperans, comprehenderetur tamen ut legens Librum Hæreticum. 5. Qui expensas pro impressione facit: sed hic, nisi simul hujusmodi Librum imprimendum tradat, videtur Excommunicatione ista non comprehendi; quia valde remotè ad impressionem concurrat; & idem judicium est de eo, qui litteras æneas, aramentum, papyrum, & reliqua ad impressionem necessaria donat, vel vendit; sunt enim hæ actiones nimis remotæ. *Ugolin. de Censur. Pap. reserv. p. 2. c. 1. V. imprimentes, Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 58. Suar. D. 20. sect. 2. n. 24. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 7. V. quod attinet, Palao §. 2. cit. n. 13. Wiestner n. 16. Reiffenstuel n. 71. §. 77.* Addit tamen *P. Jao R l. cit.*

R

l. cit.

l. cit. eos, qui remotè ad impressionem concurrunt, posse fautores Hæreticorum esse, si eas actiones præstent, ut Hæresi faveant.

35 4. Qui hujusmodi Libros verbo, vel scripto tuetur, aut commendat, vel eisdem, ne ad Inquisitorum manus perveniant, occultat, aut postquam in Ministrorum Inquisitionis manus venere, ex istis eripit, ab incendio, aliòve interitu vindicat. Sanch. *n. 58.* Laym. *n. 7.* Palao *n. 14.* Wiestner *n. 16.* Reiffenstuel *n. 71.* § 78. Meritò tamen *l. cit.* Sanchez, & Palao observant, Excommunicationi huic non subjacere eum, qui Librum aliquem defendit, verè demonstrando, illum prohibitum non esse, vel approbando, quod in eo Catholicum est, aut præcisè laudando ingenium authoris, vel Stylum Libri, idque non in ordine ad tuendum, ne comburatur, aut Inquisitoribus tradatur; quia hoc non est defendere Librum Hæreticum, quàm Hæreticum.

5 Dub. 3. quæ conditiones requirantur, ut ob Lectionem, retentionem &c. Libri Hæretici incurrat Excommunicatio in Bulla Cænæ *cas. 1. cit.* lata? *n. 1.* requiritur, ut liber sit alicujus Hæretici; nam qui legit librum alicujus Pagani, Excommunicationem istam non incurrit, ut notat Sanch. *l. 2. mor. c. 10. n. 22.* Suar. *D. 20. sect. 2. n. 11. fin.* Farin. *prax. q. 180. n. 10. §. quid autem,* Palao *tr. 4. D. 2. p. 10. §. 1. n. 1.* quia Infideles non sunt Hæretici. Idem dicendum de eo, qui legit librum alicujus Catholici, etsi iste aliquos errores contra Fidem per ignorantiam Authoris, vel per malitiam alicujus Hæretici insertos habeat. Sanch. *n. 25.* Suar. *n. 13.* § 14. Palao *n. 2.* & consentiunt Navar. *Man. c. 27. n. 56.* Azor *p. 1. l. 8. c. 16. q. 2.* Laym. *l. 2. tr. 1. c. 15. n. 2.* Wex *Ariadu. p. 4. Append. 1. ad cas. 10. Decad. 1. n. 2.* Schambog. *hic n. 15.* Wiestner *ibid. n. 17.* Excipiunt Suar. *l. cit.* & Coninck *D. 18. de Fid. n. 177.* nisi Scholia, & errores tali libro inserti ita creverint, ut ex illis major pars Libri consistere videatur; quia tunc Liber à parte præcipua denominandus est: etsi contrarium sentiat Sanch. *l. cit.* cum Bonacin. *D. 2. de Censur. q. 5. p. 4. n. 6.*

37 2. Ut liber ille tractet Hæresin, vel de Religione, aut si de alia tractat, Hæresin contineat. Et hinc ab Excommunicatione hac liber est, 1. qui legit Libros, quibus continentur Ritus Græcorum, Ruthenorum, Armenorum; quia isti ab Ecclesia pro Hæreticis non habentur. Azor *q. 8.* Sanch. *n. 27.* Farin. *n. 10. §. quid autem,* Wiestner *n. 12.* Si tamen Authores talium Librorum sint verè Hæretici, sicut communiter esse solent, etiam isti Libri sub prohibitione Bullæ Cænæ comprehenduntur; quia sunt Libri Hæreticorum de Religione tractantes. Suar. *n. 12.* Pal. *n. 1.* 2. Eandem Excommunicationem etiam non incurrit, qui legit, imprimit, retinet, &c. Libros Magicos, conscriptos à

Catholico, vel etiam Infideli; quia Magia non est Hæresis. Navar. *n. 55.* Sanch. *n. 32.* Wiest. *l. cit.* 3. Ab eadem Excommunicatione immunis est, qui legit, retinet &c. Libros Hæreticorum Juridicos, Medicos, Philosophicos, Mathematicos, Politicos &c. saltem si Hæresin nullam contineant. Suar. *de Censur. D. 21. sect. 2. n. 10.* Sanch. *n. 33.* Laym. *n. 3.* Pirh. *n. 20.* Wex *n. 6.* Wiestner *l. cit.*

3. Ut prohibitus Hæretici Liber legatur &c. scienter; nam qui legit, retinet &c. hujusmodi Librum ignorans, quòd sit Liber Hæretici, vel quòd Hæresin contineat, Excommunicatione ista non afficitur; estque hoc verum, etsi ea ignorantia sit crassa, & affectata; licet enim ista non excuset à delicto *c. fin. de Const. in 6.* excusat tamen à pena, quòd ad eam contrahendam desideretur scientia, prout desideratur in Bulla Cænæ in casu præsentis. Sanch. *n. 38.* Laym. *n. 4.* Pirh. *n. 20.* Schambog. *n. 16.* Wiestner *n. 21.* Reiffenstuel *n. 55.* Excipitur, quando ignorantia est adeo crassa, ut temeritas censeri possit; nam cum tali ignorantia Librum Hæreticum legens Excommunicationi huic obnoxius foret. Sanch. *l. cit.*

4. Ut talis Liber legatur, retineatur &c. sine legitima facultate; nam si quis ad hoc legitima facultate instructus sit, licet illos legit, modò absit periculum perversionis; nam cum hoc vitare Juris sit naturalis, & Divini, idcirco lectio Libri Hæretici cum tali periculo nulla dispensatione fieri licita potest. Schambogen *n. 16.* Wex *n. 11.* Potest autem hanc facultatem dare solus Pontifex, & ij, quibus Pontifex specialiter concessit, ut etiam alijs dare possent potestatem legendi Libros Hæreticos. Pirh. *l. cit.* Et talem facultatem à Summo Pont. concessam ordinariè habent Episcopi Germaniæ. Reiffenstuel *n. 56.* Sed hi, quia juxta formulam consuetam concessionis hæc facultas ipsis tantum datur ad quadriennium, vel quinquennium, non possunt dare alijs facultatem legendi hujusmodi Libros in perpetuum, ne dent, quod ipsimet non habent, Ad quantum autem tempus dare facultatem hanc possint, controversia est: in qua satis certum est, si initio statim quadriennij, vel quinquennij sibi concessi concedant hanc facultatem, eam ab ipsis extendi posse ad quadriennium, vel quinquennium: si verò post tres, vel quatuor annos elapsos, plerique putant, facultatem ab ipsis concessam non posse ultra tempus de quadriennio, vel quinquennio residuum porrigi. Verùm, ut bene advertit Reiffenstuel *n. 63.* melius in hac re expectatur decisio ex Oraculo S. congreg.

5. Ut id, quod legitur ex libro Hæretico, sit materia notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale; nam parvitas materiae, quæ legitur ex tali Libro, sicut excusat à peccato mortali, ita etiam excusat ab Excommu-

municatione Bullæ Cænæ. Azor p. 1. l. 3. c. 16. q. 3. Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 31. Suar. D. 20. sect. 2. n. 20. Coninck D. 18. dub. 11. n. 179. fin. Bonacin. D. 2. de Censur. q. 5. p. 4. n. 13. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 5. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 2. n. 6. Engl. b. n. 11. Reiffenstuel n. 67. cum communi aliorum contra Ugolin. de Censur. p. 2. Gloss. ac eorundem libros n. 1. §. 8. Tolet. l. 1. Instruct. Sacerd. c. 19. n. 9. & paucos alios, volentes, Excommunicat o-nem incurere etiam illum, qui modicissimam partem v. g. unam, vel alteram lineam legit, præsertim si intentionem habeat plura legendi. Ratio responsionis est, quia cum universaliter loquendo in alijs Legibus Ecclesiasticis, præsertim gravissimam Excommunicationis Censuram infligentibus, excuset parvitas materiæ juxta unanimum DD. non apparet, quare non etiam excuset in hac lege.

Porro hanc parvitatē materiæ Sanch. n. 31. cit. cum Vivald. Sà, & alijs extendit usque ad unam integram paginam Libri etiam in folio impressi, eò, quòd regulariter loquendo non videatur subesse aliquod perverſionis periculum in lectioe unius paginæ. Sed Suar. Bonac. Palao putant, hanc extensionem esse nimiam, & meritò; quia cum versemur in materia periculosa, in hac non sunt laxandæ habentæ, & in pagina magni Libri in folio impressi Hæresis insperata facile ita deduci, & propugnari potest, ut periculum perverſionis subit; conf. ratio Legis, indeque obligatio adfit. Accedit, quia, ut fatetur Sanchez cum alijs, Excommunicationem incurrit, qui legit tantum Epistolam Dedicatorem, vel Præfationem, ergo multo magis eam incurret, qui legit ipsam substantiam Libri in quantitate, quæ Præfationi æqualis sit. Hinc alij communiter dicunt, ad incurrendam hanc Excommunicationem sufficere minorem aliquam materiam; quàm unius folij. Quanta autem repleta sufficiat, non conveniunt: conveniunt autem in eo omnes, quòd is, qui plus, quàm ejusmodi paginam legit, Excommunicationem certò incurrat.

Neque excusatur, si in illis paginis, quas legit, de Religione nullatenus tractetur, nec Hæresis contineatur, ut cum communi bene advertunt Sanch. n. 35. Suar. D. 21. Censur. sect. 2. n. 10. Laym. n. 5. Reiffenstuel n. 70. Ratio est, quia Bulla Cænæ, quæ omnem aditum legendi Libros Hæreticos præcludere intendit, ad incurrendam dictam Censuram non requirit, ut quis legat ipsam Hæresin, vel materiam de Religione tractantem, sed tantum, ut legat Librum, in quo Hæresis continetur, vel de Religione tractatur. Hinc juxta DD. cit. ad incurrendam Excommunicationem Bullæ Cænæ, ut n. præc. insinuavi, sufficit, si quis legat Proce-
mum, Epistolam Dedicatorem, Præfationem ad Lectorem, vel Indicem duntaxat talis Libri.

R. P. Schmalzgrueber L. V. T. I.

Quod hætenus dictum est de Lectio-
ne, procedit etiam de retentione Libri Hæ-
retici; nam & hæc parvitatē materiæ ad-
mittit, ita, ut excusetur à peccato mortali,
qui vel ad breve solum tempus v. g. per
unum, vel alterum diem, vel partem tan-
tum exiguum Libri Hæretici apud se sine le-
gitima concessione retinet: & quamvis, ut
n. 41. dixi, unum, duo, vel tria folia res-
pectu Lectioe sint materia gravis, res-
pectu retentionis tamen videntur esse parva,
cum minus delictum sit retinere, quàm le-
gere. Sanch. n. 54. Palao n. 11.

Dub. 4. an Excommunicationem istam
incurrat etiam ille, qui Hæreticos Libros abs-
que legitima facultate legit animo errores in
ijs contentos refutandi? Negativam tuen-
tur Felin. in c. si quis Episcopus in fin. v. pro quo
infertur b. tit. Decian. tr. crim. l. 5. c. 46.
num. 26. §. 27. Mascard. de probat. concl.
362. n. 14. Caramuel Theol. fund. 17. q. 2.
n. 434. ex ratione, quòd cum talis Lectio,
vel retentio Hæreseos odio fiat, vacet cul-
pâ; ac proinde pœnæ non sit obnoxia.

Sed dicendum, quocumque sine quis
librum Hæretici retineat, vel legat, absque li-
centia illius, qui illum dare potest, incurere
Excommunicationem Bullæ. Ita Azor p. 1. l.
8. c. 16. q. 6. Tolet. l. 1. Summ. c. 19. n. 9.
Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 53. Suar. D. 20. sect.
2. n. 21. Farin. prax. q. 180. n. 39. Palao tr.
4. D. 2. p. 10. §. 2. n. 9. Tambur. Decal. tom.
1. l. 2. c. 1. §. 7. n. 46. Dian. p. 6. tr. 6. ref. 49.
Wex Ariad. p. 4. Append. 1. ad Decad. 1.
cas. 10. n. 25. Vincent. Petr. tom. 1. comment.
fol. 136. n. 15. Wiestner hic n. 23. & clarè
patet ex Bulla Cænæ, ubi sub Excommunica-
tione prohibetur lectio, & retentio hujusmo-
di Librorum ex quavis causa, & quovis inge-
nio, vel colore: adeoque Bulla non curat,
qua intentione fiat Lectio, vel retentio.

Ratio est, quia in ea Bulla lectio, &
retentio istorum Librorum prohibita est sub
pœna Excommunicationis ob periculum ge-
nerale perverſionis multorum: quod pericu-
lum cum non cesset, etiam si particulari ali-
cui personæ nihil sit inde timendum, idcirco
etiam iste prohibetione illa, & pœnâ tenebitur,
qui bono licet sine, sine licentia Sedis
Apostolicæ, vel alterius, qui dare eam
potest, illos legit, vel retinet. Ex quo ca-
dit Argumentum Sententiæ oppositæ.

Dub. 5. quomodo oporteat legere
Librum Hæretici, ut propterea incurrat Ex-
communicatio Bullæ Cænæ? Satis con-
venit inter DD. 1. non sufficere Lectioem
solum materialem, quæ verba duntaxat pro-
fert, sed requiri formalem, quæ sensum ver-
borum intelligit, ut contra Bonacin. D. 2. de
Censur. q. 5. p. 4. n. 14. notat Palao tr. 4. D. 2.
p. 10. §. 2. n. 2. quia hæc sola est lectio pro-
pria. 2. Non esse necessarium, ut verbis
proferatur res lecta, sed sufficere, si visu per-
curratur talis liber, nullum pronuntiando ver-
bum,

bum, attendendo tantum ad verborum sensum, Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 41. Suar. D. 20. sect. 2. n. 18. Bonac. D. 2. de Censur. q. 5. p. 4. n. 12. Palao §. 2. cit. n. 2. Wiest. hic n. 21, ex ratione, quia ad veram lectionem verborum prolatione opus non est arg. l. tabularum 2. §. inspectio 5. ff. testam. quemad. aperiant.

48 *Difficultas* est, an Excommunicatio incuratur etiam ab illo, qui auscultat legenti Librum Hæreticum? Affirmat Suar. D. 20. sect. 2. n. 19. negat Sanch. c. 10. cit. n. 48. Conink D. 18. dub. 11. n. 178. Palao §. 2. cit. n. 4. Melius distinguunt Azor p. 1. l. 3. c. 16. q. 4. Saye thesaur. cas. tom. 1. l. 3. c. 5. n. 14. Graffis p. 1. decis. l. 4. c. 18. n. 45. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 6. Wiestner hic n. 24. Vel enim iussit eundem sibi prælegi à famulo, aut alio, aut contra solum auscultat ejusdem lectionem, quam alius suâ sponte, aut iussu quidem, vel suasionem, non suâ tamen auscultantis, sed alienâ incepit.

49 *Si primum*, tenetur ea Excommunicatione auscultans; quia ita jubens ita prælegi in moral estimatione ipse censetur legere, cum ex generali Regula, quod quis facit per alium, perinde sit, ac si faciat per seipsum, quæ est 72. in 6. Accedit, quia alias Censura, per Bullam lata, facile possit eludi, & ita fieri, ut prohibitio careret sine.

50 *Si secundum*, non afficitur Excommunicatione; quia eo casu legere ipse moraliter non censetur. Quod extendit P. Wiestner n. 24. cit. etiam ad eum, qui talem Librum prælegi alijs mandat, vel consulit, sed lectionem ipse non audit; quia cum Libri lecti Hæreses nec visu, nec auditu mediante percipiat, non potest censer legens, qui solus Excommunicatione ista afficitur. Exceptit casum, nisi mandato, vel iussu suo Hæresi favorem præstet.

51 Dub. 6. quid dicendum de eo qui legit Librum Authoris Hæretici, in quo iste de Religione non tractat ex instituto, sed dogma tamen Hæreticum unum, vel alterum incidenter solum, & obiter refert, vel probat? R. spectato tenore Bullæ Cœnæ, & hujus rigore, etiam istum Excommunicationem incurere, ut notant Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 35. Suar. D. 21. de Censur. sect. 2. n. 10. Conink D. 18. de Fid. dub. 11. n. 177. Farin. prax. q. 180. n. 22. fin. Bonacin. D. 2. q. 5. p. 4. n. 19. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 1. n. 7. Wiestner hic n. 20. & patet ex Bulla cit. ubi sub Censura illa prohibetur lectio Librorum Hæreticorum, non solum illorum, qui de Religione tractant, sed etiam eorum, qui Hæresin continent. Manetque talis liber prohibitus, etiam si Hæresim, quam continet, ex illo expunxeris; quia particularis expunctio non tollit communem Libri prohibitionem, ut l. cit. monent Sanch. Bonac. Palao.

52 Addidi, *spectato rigore*; nam huic rigori Germania nostræ usu videtur derogatum

in pluribus ejus Provincijs, ubi sine Censuræ metu Viri timorati, & docti legunt, & in Bibliothecis suis retinent Opera Hæreticorum Authorum, profanum argumentum tractantia, licet errores aliquos, ab Ecclesia damnatos, contineant, modò isti frequentes non sint, aut in odium Fidei ab Authoribus conscripti. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 4. Wex Ariadn. p. 4. Append. 1. ad cas. 10. Decad. 1. n. 8. Pirhing hic n. 20. §. requiritur, Engl. n. 10. Schambog. n. 15. Wiestner n. 20. & teste Reiffenstuel n. 50. plerique post Layman scribentes, qui n. 51. addit, ejusmodi Libros, si obiter solum, & brevissimè, simulque apertè futiliter defendunt, aut referunt doctrinam Hæreticam, nec eam ex instituto tractant, legi tutò posse etiam extra Germaniam.

Dub. 7. an eidem Censuræ subjaceat etiam ille, qui legit, vel penes se retinet Epistolam, Concionem, vel aliud scriptum, quod Hæresin continet, vel de Religione tractat? Affirmant, ut probabilius, Suar. D. 20. sect. 2. n. 10. Ugolin. de Censur. p. 2. Gloss. ac eorundem n. 2. §. nonò, Farin. prax. q. 180. n. 31. & nonnulli alij, quos sequitur P. Reiffenstuel hic n. 45. Moventur 1. quia hæc prohibitio non est odiosa, sed favorabilis; quia est in favorem Fidei, & defensionem Catholicorum. ergo debet extendi, & non limitari ad Librum. 2. Non est signata magnitudo, quæ ad constituendum Librum requiritur, ergo Concio, Disputatio, annotatio, quæ decem folia continet, jam poterit nuncupari liber. 3. Talis Epistola &c. potest esse pars saltem modica alicujus Libri: atqui partem etiam minimam Libri Hæretici v. g. Proœmium, Epistolam ad Lectorem, Syllabum Capitem, aut Indicem legens Excommunicationem incurrit secundum dicta n. 42. fin. ergo &c. 4. Etiam talis Epistolæ, Concionis &c. lectio periculum perversionis afferre potest, & solet. 5. S. Congregatio, circa Decretum Trid. sess. 4. de Edit. Libror. interrogata, quam ibi comprehendantur nomine Libri, respondit comprehendit sub illo Decreto Conciones, Lectiones, Disputationes, & similia. ergo etiam in casu nostro Bulla Cœnæ prohibendo lectionem Librorum Authoris Hæretici, censenda est quoque prohibere Conciones, & alias hujusmodi scripturas paucorum foliorum.

Verum, etsi Sententia hæc in praxi sua denda, tenendaque sit, probabile tamen admodum est, hujusmodi scripti, quod Tractatus formam non referat, lectione Excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurri. Ita Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 29. Bonacin. D. 2. de Censur. q. 5. p. 4. n. 18. Laym. l. 2. tr. 1. c. 15. n. 3. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 1. n. 5. Herinx D. 9. de Fid. q. 8. n. 86. Wiestner hic n. 19. Ratio est, quia dispositio Bullæ cit. pœnalis, conf. odiosa est. igitur eum per eam sub di-

Et Censura prohibeatur solum lectio, retentione &c. Librorum, ea poena extendi non debet ad eos, qui legunt, retinent &c. Epistolam, Concionem, vel aliud scriptum paucorum foliorum; quia hujusmodi scripta proprie, & secundum communem loquendi usum non veniunt Libri nomine.

55 Ex quo patet ad 1. *argumentum* ad-versæ sententiæ. Certe si Constitutio hujus Bullæ, quatenus Censuram Excommunicationis infligit legentibus Libros Hæreticos, simpliciter favorabilis esset, quod in favorem Fidei, & defensionem fidelium ordinata sit, etiam favorabilis simpliciter foret Lex poenalis, quæ homicidæ, & latrones puniuntur, cum & ipsa ad bonum Reip. & defensionem innocentium ordinetur. Ad 2. cum à Jure non sit determinata quantitas requisita ad constituendum Librum, quantitas ista sumi debet à communi loquendi usu, atqui secundum communem loquendi usum scriptura, quæ folijs decem minor est, Liber dici non solet, quamvis, ut vulgo Palao *l. cit. n. 5. ad 5.* talis nuncupari possit decem folia saltem continens. Ad 3. etsi talis Scriptura brevior possit esse pars Libri, non tamen est actu, nec unquam fuit pars Libri; & ideo nunquam fuit prohibita sub clausula Bullæ Cœnæ: secus est de Præfatione, Epistola Dedicatoria &c. quæ defacto Librum prohibitum composuit; quia prohibito Libro, etiam partes prohibite manent. Ad 4. præterquam quod Constitutiones poenales neque ob paritatem rationis extendi debeant ad casum non expressum in tali Constitutione, etiam non est par ratio talis scripti, quæ Libri; quia hi manent diutius, evulgantur latius, & majoris auctoritatis sunt, quam Epistola, & similes scripturæ non redactæ in Tractatum. Ad 5. quod sub Decreto Trid. de Edit. Libror. comprehendantur etiam annotationes, scholia, disputationes, mirum non est, quia Decretum Concil. Lat. sub Leon. X. cujus Constitutio cit. Trid. explicatio, & renovatio est, expressè includit *quancunque Scripturam*: contra Bulla Cœnæ duntaxat prohibet lectionem, retentionem &c. Libri Hæretici.

56 Dub. 8. quinam Libri prohibeantur in Indice Librorum prohibitorum, edito auctoritate Pij IV. & postea per Sixtum V. Clementem VIII. & Successores Pont. continuato, confirmato, & aucto? R. in hoc Libri prohibiti dividuntur in duas Classes. In prima Classe continentur Libri, qui propter ipsos Authores, Hæreticos scilicet, damnati, seu prohibiti sunt. Et tales sunt 1. Libri Hæresiarcharum, i. e. qui Hæresin invenerunt, aut suscitârunt, vel Hæreticorum quæ talium Capita, & Duces sunt, vel fuerunt, ut Lutherus, Calvinus, Zwinglius, quorum Libri omnes, & singuli, etsi de Religione non tractent, nec Hæresin contineant, sed de alia quacunque materia tandem agant,

per hunc Indicem prohibiti sunt, ita decernente Ecclesia in odium Authorum; quia *damnato Authore, damnantur ejus Scriptura, & Libri, & Opera*, ut habet Summarium c. *fraternitatis 4. h. tit.* 2. Libri aliorum Hæreticorum Authorum, vel de Hæresi publicè suspectorum, continentes Hæresin, vel de Religione tractantes etiam si Hæresin non contineant.

Ad *Secundam Classem* pertinent Libri, qui prohibentur, aut prohibiti sunt non propter ipsum Authorem, sed propter doctrinam, quam continent: quales sunt 1. Libri, qui continere judicantur doctrinam non sanam, suspectam, vel moribus fidelium repugnantem, licet eorum AA. Catholici sint. 2. Libri & scripta tradentes Artem Magicam, aut res obscenas, vel lascivas, si hoc faciant ex professo. In novo Indice, edito auctoritate Alexandri VII. & Successorum Pont. omnes Libri prohibiti ponuntur ordine Alphabeticò, & illis, qui primæ Classis sunt, utpote speciali notâ dignis, additur *Primæ Classis*, ut videre est in moderno Indice: adeoque Libri omnes, quibus Characteristica ista non adjicitur, censentur esse secundæ Classis.

Jam 1. *Libri primæ Classis* omnes in 58 Indice prohibentur legi sub poena Excommunicationis reservatâ Papæ. 2. Sub eadem Excommunicatione, non tamen reservatâ Summo Pontifici, prohibetur Lectio Librorum *secundæ Classis*, qui prohibiti sunt, quia judicantur continere doctrinam non sanam, suspectam vel moribus fidelium repugnantem. 3. Lectio Librorum, & scriptorum tradentium artem Magicam, aut res obscenas, & lascivas severæ, sed arbitrariæ Episcoporum coercitioni subjecta est per Constit. Pij IV. incipit *Dominici 24. Mart. 1564.* & Alexandri VII. incipit *Speculatores 5. Mart. 1664.*

Notat tamen P. Wiesner *bic n. 25. 59* ex Laym. *l. 2. tr. 1. c. 15. n. 8.* memoratum Librorum prohibitorum Indicem quoad secundam Classem in Germaniæ nostræ Provinciis non esse usu receptum. Imò Becan. *tom. 2. tr. 1. de Fid. c. 15. q. 8. n. 5.* putat eundem Indicem, & Bullam Cœnæ in eadem Germania etiam non esse receptam plenè quoad aliquos Libros primæ Classis, scilicet Hæreticorum Authorum, saltem qui non sunt Hæresiarchæ: hinc putat, Catholicos in Germania non esse excommunicatos, qui legunt Libros Hæreticorum, quamvis peccent mortaliter, si eos legant cum periculo erroris, aut deceptionis, ut frequenter fit. Pirhing *bic n. 21. in fin.* Contra non receptionem, & non usum Bullæ, aut Indicis nec in Germania prætendi posse, multis acriter defendit P. Reiffenstuel *bic n. 113. & seqq.* Utramque Sententiam mitigat P. Engl *bic n. 9.* qui cum prima afferit receptam non esse prohibitionem

Bullæ, & Indicis in Germania quoad poenam Excommunicationis, urget tamen quoad reatum peccati, quod plerumque ob periculum perversionis, aut malæ delectationis ex lectione talium Librorum committitur.

60 Quidquid fit, certum videtur, etiam in Germania plures Libros, qui inter secundæ Classis prohibitos in Indice recensentur, licet legi non posse, quales sunt, qui à Catholicis Authoribus scripti sunt de rebus obscenis, de fortilegijs, maleficijs, incantationibus practicandis, de Astrologia Judiciaria, & prædicendis futuris contingentibus, quæ dependent à libera voluntate humana &c. Unde doctrina *Laymanni* videtur locum potissimum habere in ijs Libris, qui cæteroquin boni, & optimi sunt, sed ob unam, vel alteram, aut plures doctrinas minus convenientes cum Theologia, SS. Canonibus, & Constitutionibus Pontificijs, vel quia scripserunt de, aut super materia, de qua scribere, aut glossare non licet &c. prohibiti sunt; nam tales Libros in Germania, non obstante Indice expressè illos prohibente, passim teneri, & legi in comperto est, quales v. g. sunt Francisci Pellizarij Manuale Regularium, Augustini Barbofæ Collectanea, Declarationes, & remissiones &c. in qua doctrina consentit ipse *P. Reiffenstuel n. 119.* quamvis addat, securius, & laudabilius esse, etiam in his simpliciter obedire Sedi Apostolicæ.

61 Dub. 9. Quid agendum cum Libris prohibitis Hæreticorum, vel suspectorum de Hæresi? *¶* in locis, ubi viget Officium Inquisitionis contra Hæreticam pravitatem, ut in Italia, Hispania &c. sub Excommunicationis, & alijs poenis contra Hæreticos latis tradi debent Inquisitoribus, nec sufficit eos propria autoritate comburere. *Sanch. l. 2. mor. c. 10. n. 56. Farin. prax. q. 180. n. 40. Barbof. de Offic. Episc. alleg. 90. n. 50. Palao tr. 4. D. 2. p. 10. §. 2. n. 12. Vincent. Petra tom. 2. comment. fol. 191. n. 12. Reiffenstuel hic n. 127.* & ita expressè statuit *Julius III. Const. incipit cum Meditatio.* In alijs locis, ubi Inquisitionis Officium non viget, sufficit, & necesse est, ut vel comburantur, vel tradantur alicui, vel aliquibus, qui specialem facultatem legendi, aut retinendi Libros Hæreticos habent.

62 Queritur 3. quænam aliæ Cautelæ per SS. Canones præscriptæ sint ad arcendum periculum Hæresis disseminandæ, & propagandæ? *¶* 1. prohibentur occulta conventicula, præsertim in locis Hæresi infectis, vel de ea suspectis *c. cum ex inuncto 12. & c. excommunicamus 13. §. adjicimus 7. b. tit.* Concordat Jus Civile *l. denuntiamus 5. C. de his, qui ad Eccl. confug.* adeo, ut ædes, in quibus conventicula hujusmodi celebrantur, si hoc fiat consentiente domino, pub-

licentur, & addicantur fisco *l. conventicula 15. C. de Episc. & Cleric.* Ratio est, quia hujusmodi clanculariæ conitiones periculose sunt admodum, & prout exempla docuerunt, Fidei veræ, quæ lucem amat, inimicæ.

2. Laicis interdicta est omnis prædicatio Verbi Divini *can. mulier 29. dist. 23. c. cum ex inuncto cit. & c. excommunicamus §. quia verò 6.* idque ad exemplum Christi, qui manus prædicandi Verbum Divinum, non quibusvis, sed Discipulis tantum, & præcipuè Apostolis commisit. *Matth. 28. v. 19. Marc. 16. v. 15. Act. 13. v. 2.* Imò etiam Clerici, qui Prædicationis officium, non accepta ad hoc à Pontifice, vel locorum Ordinarijs autoritate, suscipere in se præsumperint, excommunicari jubentur *§. quia verò cit. Barbof. ibid. n. 40. Gonzal. in c. 12. cit. à n. 6. Pirhing hic n. 31. Schambog. n. 21. Wiestner n. 27. Reiffenstuel n. 32.*

3. Item Laici sub poenâ Excommunicationis, per sententiam inferendæ, prohibentur publicè, ac privatim de Catholicæ Fidei Mysterijs disputare *c. quicumque 2. §. inbibemus 2. b. tit. in 6.* Et afficit prohibitio hæc etiam Laicos alias doctos, ut contra *Cajet. 2. 2. q. 10. art. 7. dist. 1. probabilis docer Gloss. in §. inbibemus cit. V. tenet, Franc. ibid. n. 1. Sylv. V. Disputatio n. 1. Azor p. 1. l. 8. c. 26. q. 1. Sanch. l. 2. mor. c. 6. n. 5. Farin. prax. q. 178. n. 112. Barbof. in c. 2. cit. n. 17. Passerin. ibid. n. 24. Pirhing. hic n. 27. Wiestner n. 29. Reiffenstuel n. 27.* Ratio est, quia Jus indistinctè, & generaliter loquitur; cons. etiam indistinctè intelligi debet *arg. c. quia circa 22. de privil.* Accedit, quia Leges feruntur de ijs, quæ communiter accidunt *l. nam ad ea 5. ff. de LL.* frequentius autem accidit, Laicos non habere sufficientem scientiam rerum Fidei, & Scripturarum. igitur omnibus censeri debet de Jure prohibita esse illa Disputatio, etiam Doctis, & ex eo quoque capite, ne fortè de hujusmodi Mysterijs disputante Laico docto, idem faciendi ansam accipiant rudes.

Contra sub Excommunicatione in *c. quicumque cit.* lata non continentur Clerici, quippe cum textus tantum loquatur de Laicis. *Proceditque* hoc, etsi primâ solùm tonsurâ initiati sint, & indocti. *Pirhing hic n. 27. Dixi, sub Excommunicatione Clericos non contineri;* nam & ipsis disputare cum Hæreticis de Fide regulariter illicitum est *can. cum quibus 36. fin. caus. 24. q. 3. Gloss. ibid. V. certamen Farin. prax. q. 178. n. 113. indoctis quidem;* quia ita disputando se exponunt periculo errandi in multis: doctis autem; quia ex hujusmodi disputatione cum Hæreticis, præsertim illis, qui aliquo modo Magistri erroris fuerunt, cum obstinati plerumque, & pertinaces in errore sint, nul-

la est spes conversionis, sed potius major perturbatio pacis inde consequitur, ut adeo imprudenter se gerant, qui ita disputant cum talibus Hæreticis. Sanch. *l. 2. mor. c. 6. n. 12.* Becan. *tr. de Fid. c. 15. q. 7. n. 11.* Pirhing *n. 27. cit. §. extenditur 2. cum alijs.* Imò si hujusmodi Disputatio instituatür coram Catholicis simplicioribus, periculum est, ne auditis Hæreticorum argumentis, in Fide incipiant dubitare, aut titubare. Sanch. *l. cit. n. 10.* Farin. *n. 126.* Pirh. *n. 27. Extens. 3.*

66 Sunt tamen nonnulli casus, in quibus Clerici, & in aliquibus Laici saltem docti de Fide disputare tum inter se, tum cum Hæreticis sine peccato, & periculo Excommunicationis possunt. Nam 1. possunt Clerici, modò circa Fidei controversias sufficienter instructi sint, disputare de Fide cum Hæreticis etiam publicè coram instructis, & firmis in Fide ad confutandos eorum errores, & ad defensionem Fidei. S. Thom. *2. 2. q. 10. art. 7. in Corp. Gloss. in can. cum quibus cit. V. certamen.* Farin. *q. 178. cit. n. 122.* Passerin. *in c. 2. h. tit. in 6. n. 17.* Pirhing *hic n. 28.* cum alijs. 2. licita est disputatio de Fide cum Hæreticis etiam coram simplicioribus, si is, qui cum ipsis disputat, non tantum sit vir doctus, sed etiam clarus, qui possit ita perspicuè proponere solutiones Argumentorum, ut etiam rudes, & simplices id possint facillè capere, quod tamen raro contingit: imò quando simplices ab Hæreticis sollicitantur ad Hæresin, tenentur viri docti coram simplicibus se illis opponere, & veram Fidem disputando defendere. Sanch. *n. 10.* Farin. *n. 126.* Pirh. *n. 27. Extens. 3.* cum communi. 3. non est prohibita etiam Laicis disputatio de rebus Fidei materialis, quæ fit exercitij tantum causâ inter idem sentientes, & credentes, non ad persuadendam opinionem, vel sententiam disputantis ei, cum quo disputatur, sed ad veritatem elucidandam, & confirmandam, modò non adsint simplices, qui inde occasionem accipiant dubitandi de Fide. S. Thom. *l. cit.* Sanch. *n. 9.* Farin. *n. 123.* Pirhing *limit. 2.* Passerin. *n. 10.* 4. Si in aliquo loco esset Hæreticus, qui perverteret fideles, nec adesset Clericus, vel Religiosus, qui ei posset resistere, cum illo Hæretico disputare Laicus, si sufficienter doctus sit, non solum licitè posset sed ad id etiam lege Charitatis teneretur, ut proximorum salutem Spirituali consulere. Sanch. *n. 7.* Becan. *n. 6.* Pirh. *limit. 3.* Passerin. *n. 23.* 5. in Germania nostra, & alijs locis, ubi Hæretici cum Catholicis permixti degunt, Laici, præsertim docti, non peccant, neque Excommunicationem incurrunr, etsi cum Hæreticis disputent de Fide; quia in his terris Constitutio *c. quicumque cit.* non est usu recepta, aut per contrariam consuetudinem abrogata. Sanch. *n. 7.* Becan. *n. 6.* Pirhing *limit. 4.* Passerin. *n. 25.* Wiestner *n. 29. fin.* Reiffenstuel *n. 28.*

Magnif. P. Schmier *p. 2. de Delict. c. 3. n. 58.* Plura de his videri possunt apud *cit.* & apud Palao *tr. 4. D. 2. p. 4. à n. 1.*

4. Injungitur Episcopis, & Archiepiscopis Visitatio saltem annua Dioecesium, & Provinciarum, in Virtute S. Obedientiae, & sub pœna Depositionis *c. excommunicamus 13. §. adjicimus 7. & §. fin. h. tit.* Possunt tamen ipsi hujusmodi Visitaciones obire per Archidiaconos, aut alias honestas, & idoneas personas, ut *ibidem* dicitur, quibus proinde incumbet, eos, quos Hæresi infectos, vel de ea suspectos invenerint, deferre ad suos Antistes, ut coram istis Hæresin abjurent, aut de ea se purgent, vel subeant pœnas Hæreticorum. Sed hinc ulterius.

Dubium oritur 1. an Hæretici ab Ecclesia cogi possint ad abjuracionem erroneorum dogmatum? Rationem dubitandi faciunt ea, quæ Tit. *præc. n. 42.* dicta sunt de Infidelibus, ubi cum communi DD. negatur, illos directè cogi posse ad deferendos suos errores, & amplectendam veritatem Fidei Christianæ. videtur autem esse paritas istorum cum Hæreticis.

Sed ab Ecclesia ad hujusmodi abjuracionem compelli Hæreticos posse est certa DD. Orthodoxorum sententia, probaturque 1. ex §. *adjicimus cit.* alijsq; textibus præsentis Tituli. 2. ex usu antiquissimo Ecclesiæ, quem jam olim S. Augustinus *Epist. 43. contr. Donatistas* vindicavit. 3. ex ratione; quia Hæretici Ecclesiæ, quam per Baptismum ingressi sunt, subiecti manent *c. majores 3. §. fin. de Baptism. & Trid. sess. 14. c. 2. de Pœnit.* neque enim per hoc, quòd ab ea defecerint, se liberare à Jurisdictione illius possunt. atqui subditos suos quivis Magistratus compellere ad pristinam fidem, & obedientiam potest, ergo & Ecclesia.

Ex quo cadit Ratio dubitandi opposita; negatur enim paritas cum Infidelibus, qui quòd per Baptismi januam in Ecclesiam nunquam ingressi sint, etiam eidem nullo modo sunt subditi.

Dub. 2. an liceat Principi Catholico 71 contra Hæreticos ob solam Hæresin bellum gerere, eosque bello adigere, ut Hæresin deserant, & veram Religionem amplectantur? R. distinguendo: Vel enim Hæretici isti hujusmodi Principi in temporalibus subiecti sunt, vel non sunt subiecti. Si primum, nisi aliud quid obstet, Principes Catholici non tantum possunt, sed etiam tenentur contra subditos sibi Hæreticos ob solam Hæresin bellum gerere, eosque sic expugnare, quando alio modo eosdem coërcere non valent. Ita communis, & certa sententia teste P. Reiffenstuel *hic n. 225.* Ratio est, quia, ut *infra n. 221.* dicendis patebit, eos tolerare in Provincijs suis non possunt, sed exterminare tenentur, igitur si hoc aliter præstare nequeunt, Hæreticis forsan invalescentibus, & aliorum Hæreticorum auxilium implorantibus,

- tibus, utique bello eos expugnare poterit, ac tenebitur Princeps Catholicus.
- 72 *Si secundum*, tales Hæreticos bello aggredi ob solam Hæresim propria autoritate non potest Princeps Catholicus; quia caret omni Jurisdictione respectu ipsorum: potest tamen, nisi aliud quid obstet, contra eos bellum gerere autoritate Summi Pontificis, ad id exhortantis, suadentis, vel mandantis; quia Papa, tanquam supremus Ecclesie universalis Pastor, etiam in Hæreticos, utpote per Baptismum jam semel sibi subiectos, Jurisdictionem habet: conf. sicut alius Princeps rebelles sibi subditos, ita & ipse Hæreticos, si alia media non proficiant, per se, vel per alios coercere, & expugnare potest. Reiffenstuel n. 228.
- 73 Addidi autem in utroque n. *prac. Nisi aliud quid obstet*: obflaret autem, si ex vi publicæ, & validæ Pacis, vel per alium legitimum Contractum, aut Pactum publicum securitas ipsis promissa, & præstita fuisset; tunc enim non possent eijci, nisi nova justa causa eos eijciendi superveniat v. g. periculosa machinationes &c. nam cuilibet, etiam Hæretico, servanda Fides est.
- 74 5. Cum Archiepiscopi, & Episcopi extirpandæ Hæresi, quæ sub specie pietatis indies invalescebat, non viderentur sufficere, ita sollicitante S. Dominico, Religiosissimi Ordinis Prædicatorum fundatore, institutum est à Summo Pontifice Officium Inquisitionis in Hæreticam pravitatem, & constituta successu temporis in varijs Regnis, & Provincijs ejusdem S. Inquisitionis Tribunalia, Romæ autem S. Congregatio Cardinalium, quæ eandem Inquisitionem, per alias Provincias, & Regna exercendam, dirigeret, erecta à Paulo III. *Const. incipit licet ab initio 12. Cal. Aug. 1542.* quam deinde alij Pontifices Successores approbârunt, & facultates respectivè auxerunt, prout constat ex *Const. 74. Sixti V.* & refert Card. de Luca *Relat. Cur. Rom. Discurs. 14. n. 2. & seqq.* Vincent, Petra tom. 3. comment. fol. 165. n. 8.
- 75 Dub. 1. an Inquisitores sint Judices Ordinarij, an Delegati? Ordinarios esse affirmant Archidiaconus, in c. ne aliqui 10. h. tit. in 6. Host. in c. ad abolendam 9. eod. n. 2. Joan. Andr. *ibid. n. 3.* & videtur probari ex ratione; quia habent Jurisdictionem ad universitatem causarum, concernentium Fidem, & Hæresim, ab Apostolica Sede sibi concessam per modum Officij, seu publici Magistratus, ut colligitur ex c. ne aliqui cit. c. ut officium 11. & c. ut commissi 12. b. tit. in 6. atqui Jurisdictione, quæ per modum Officij concessa est, seu quæ competit ratione muneris, & Magistratus, quem quis gerit, Ordinaria est, non Delegata per *textum*, & Gloss. l. more 5. V. suo *Jure ff. de Jurisd.* ergo &c. Conf. Jurisdictione Inquisitorum non minùs descendit à Jure, seu Canone, quàm Jurisdictione Episco-

porum, & aliorum Prælatorum Ordinariorum. atqui Jurisdictione, quæ descendit à Jure, ordinaria est arg. l. & quia 6. ff. eod. ergo &c.

Sed verius dicitur esse Delegata. Ita Franc. in c. ne aliqui cit. n. 1. Decius in c. causam 16. de Offic. Deleg. n. 10. Sylv. v. Hæresis 2. q. 1. n. 2. Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 6. Farin. *prax. q. 186. n. 39.* Scaccia de *Judic. c. 67. n. 5.* Molin. *tr. 5. de l. & l. D. 28. n. 4. & bos verò.* Petr. Barbof. in l. cum Prator, 12. S. 1. n. 44. & 51. ff. de *Judic.* Aug. Barbof. in c. per hoc 17. n. 4. b. tit. in 6. Palao *tr. 4. D. 28. p. 12. S. 2. n. 2.* Delben. p. 2. de *Offic. S. Inquis. dub. 195. sect. 2. n. 5.* Vinc. Petra tom. 3. comment. fol. 167. n. 22. Pirhing *hic n. 131.* Schambog. *ibid. n. 54.* Ratio est, quia Jurisdictionem, quam exercent, non exercent nomine proprio, sed alieno, & Apostolica autoritate, ut colligitur ex c. ut officium cit. ibi, Ut Officium Inquisitionis contra Hæreticos - - auctoritate Apostolica possitis efficacius adimplere. atqui exploratum est, Jurisdictionem, quæ non proprio, sed alieno nomine exercent, delegatam esse l. et si Prator 3. ff. de *Offic. ejus, cui mandat. &c.* & dictum est Libr. 1. Tit. 29. n. 1. ergo &c.

Addo tamen, hanc ipsorum Jurisdictionem Ordinariæ valde affinem esse, ut notant Molin. l. cit. n. 1. & 4. v. illa verò, Barbof. in c. 17. b. tit. n. 11. & 12. Palao n. 3. cit. Petra fol. 167. n. 29. nam 1. adheret Officio, 2. est ad universitatem causarum Fidei, 3. est perpetua, ita ut non cedente, vel decedente sufficiatur alius, 4. non expirat morte Papæ delegantis, etiam reintegra, & quoad negotia nondum cœpta, quamvis data sit usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, vel Summi Pontificis, ob favorem Fidei, ne casus eveniat, in quo vel non possit contra Hæreticos inquiri, vel inquisitio diutius, quàm par sit differri debeat. Farin. l. cit. n. 23. 5. subdelegando etiam alijs committi potest, prout supponitur c. ne aliqui 10. b. tit. in c. Clem. 1. § porro ibi, *Coram dictis Inquisitoribus, & substitutis ab eis eod.* quod etiam concedunt Constitutiones Clementis VII. & Pij II. apud Pegna *Direct. p. 3. q. 13. comm. 62.* Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 10. Palao S. 2. cit. n. 12. Ex quo sequitur, quod Officium hoc habeat perfectiones Jurisdictionis Ordinariæ, & Delegatæ, sublati cujuslibet imperfectionibus.

Ex quo cadunt Argumentum, & 78 ejus confirmatio in contrarium allata; solum enim probatur, quod Jurisdictione Inquisitorum magnam affinitatem cum Ordinaria Jurisdictione habeat.

Dub. 2. Qualis esse debeat, cui committitur Inquisitionis officium? R. In assumendis ad hoc Officium requiritur vitæ probitas, prudentia non mediocris, doctrina non vulgaris, & quidem tam in Theologia,

gia, quàm in Jure Canonico : in Theologia quidem, ut Hæreses cognoscat ; in Jure Canonico autem, ut causas, & lites possit decidere. Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 3. Farin. prax. q. 186. n. 54. Palao tr. 4. D. 8. p. 12. §. 2. n. 25. Qui ab alio, quam Papâ deputantur ad hoc Officium, debent attingisse annum ætatis 40, prout statuitur in *Clem. 2. b. tit.* aliàs constitutio erit nulla, quippe facta contra præscriptam formam, & conditionem à Jure requisitam. Gloss. in *Clem. cit. V. committi*, Farin. n. 50. l. cit. Palao n. 24. Et sic major ætas requiritur in Inquisitore Fidei, quàm in Episcopo, licet iste sit Ordinarius Inquisitor : cujus fortè ratio est, quia Officium Inquisitionis non cum tanta indagazione solet committi, cum quanta indagazione constituitur Episcopi. Abb. in c. 7. §. 1. n. 6. de elect. Azor q. 4. Palao n. 24. cit. Pirhing n. 132.

80 Dixi, Qui ab alio, quàm à Papa deputantur ; nam si à Pontifice immediatè eligantur, non videtur necessarium, ut attingant annum 40. sed in quacunque ætate eligantur, valet eorum electio, sive Pontifex sciat illorum ætatem, sive nesciat, Farin. n. 51. Palao n. 24. cit. v. notanter. Et hinc in Inquisitoribus, qui eliguntur à Consistorio Cardinalium, ut idem Farin. l. cit. in fin. notat, parum hodie curandum est de eorum ætate ; quia eliguntur de scientia Summi Pontificis.

81 Eandem ætatem, & qualitates, quæ juxta n. 79. requiritur in Inquisitoribus, Gloss. & Joan. Andr. in *Clem. 2. cit.* requirunt etiam in Commissarijs Inquisitorum, & Episcoporum ; quia substitutus sapere naturam principalis debet l. *parabolanos 18. C. de Episc. & Cleric.* Sed et si hoc verum sit de cæteris qualitatibus, quoad ætatem minus aliquid requiri, patet ex *Constit. Clem. VII. incipit Cum sicut*, ubi Pontifex, *decernimus, inquit, insuper, ut vestros Vicarios, sive Commissarios instituere valeatis viros scientiâ probos, providos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigessimum annum attigerint.* Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 4. v. quæres deinde. Molin. tr. 5. D. 28. n. 23. Palao l. cit. n. 26. Neque mirum est, minorem ætatem requiri in Commissario, quàm in Inquisitore, cum rarò illis committatur integra Inquisitorum potestas.

82 Dub. 3. quomodo procedere Inquisitores in cognitione causarum Hæreses, & aliarum, cum ista connexarum, atque incidentium debeant ? 32. possunt procedere vel conjunctim cum Episcopis, aut Capitulis, tanquam Judicibus Ordinarijs, vel separatim ab istis c. *per hoc 17. b. tit. in 6. Clem. 1. §. propter 1. & Extr. 1. int. comm. eod.* Si separatim procedant, instruere quidem Processum, & prosequi illum seorsim usque ad sententiam condemnatoriam possunt, condemnare tamen de Hæresi convicti, R. P. Sebmaltzgrueber L. V. T. I.

etum nequeunt, nisi Processu Episcopis communicato, prout patet ex §. *propter cit.* & notat *ibid.* Gloss. *V. contra eos.*

Dixi, *Condemnare non possunt* ; nam 83 an unus sine altero procedere possit ad sententiam definitivam, per quam reus omnino absolvatur, quia delictum plenè probatum non fuit, vel ad inrerlocutoriam, quæ vini definitivæ habet, per quam reus absolvitur à tortura, vel alia pœna, controversum est inter DD. Affirmant Gloss. *V. contra eos cit.* Clar. §. *Hæresis n. 5.* Molin. tr. 5. D. 28. n. 15. Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 16. Farin. q. 186. n. 60. qui dicunt hanc sententiam, stando solo Jure communi, esse communiorum, & probabiliorem ; quia in *Clem. cit.* solum prohibetur unus sine altero ferre Sententiam contra Hæreticos. ergo per Argumentum à sensu contrario pro accusatis sententiam ferre potest unus sine altero. *Negativa* tamen sententia tutior, æquior, & magis recepta est, teste Pirhing *hic n. 150.* quam proinde in praxi servandam putat Palao tr. 4. D. 8. p. 13. n. 19. quia quamvis de sola condemnatoria expressè loquatur textus, tamen hoc ipso, quòd requirat, ut sententiam præcedat communicatio Processuum inter utrosque Judices, ut examinetur, utrum reus condemnandus sit, vel absolvendus, tacitè etiam requiritur, ut reus non absolvatur ab uno Judice sine altero, sicut non potest condemnari ab uno tantum.

84 Quod dictum est de Inquisitoribus, etiam dicendum de Episcopis, si procedant separatim ab Inquisitoribus ; nam nec Episcopus coram Judicio suo convictum de Hæresi condemnare potest, nisi Processu communicato Inquisitoribus. *Procedit* autem hoc in ijs duntaxat Provincijs, ubi Officium S. Inquisitionis viget ; nam ubi non viget, uti in Germania, Polonia, Gallia, possunt Episcopi totum processum inchoare, & per Sententiam etiam condemnatoriam soli finire, absque hoc, quòd Processum suum transmittant ad alienam Dioecesim, vel Provinciam, ubi Inquisitionis Officium, & inquisitores existunt, eò quòd in præfatis locis, ubi Inquisitio non viget, munus Inquisitorum obeant, & eandem, quam illi, in Hæreticos potestatem habeant, ac privatè exerceant Episcopi, uti post Azor p. 1. l. 8. c. 18. q. 2. bene observat Pirh. *hic n. 130.* & receptus probat usus, ac consuetudo.

85 Quod si Episcopus, & Inquisitores discordes sint, Papam consulere, vel causam cum summaria informatione ad eum omnino remittere debent c. *per hoc 17. b. tit. in 6. & ibi Vivian. in Ration. Barbof. n. 1. §. 152. Passerin. n. 11. Vallens. hic §. 2. n. 5. Pirh. n. 145. Wiestner n. 35. post Farin. prax. q. 186. n. 64.* Similiter ad Papam referri debet, quando Episcopus, etiam Titularis, & Episcopus, quando Inquisitor, uterque autem, quando Sedis Apostolicæ Legatus, vel

vel alius ejus Officialis Hæreticæ pravitatis infimulatur, ut statuitur *c. inquisitores* 16. b. tit. in 6. Extrav. 3. int. comm. eod. & Trid. sess. 24. c. 5. de reform. Decian. tr. crim. sess. 5. c. 21. n. 5. Molin. tr. 5. D. 20. à n. 19. Farin. q. cit. à n. 113. § 124. Palao tr. 4. D. 3. p. 12. §. 2. à n. 6. Vivian. in c. 16. cit. pr.

§. v. sed si eum. Barbof. *ibid.* n. 1. Passerin. n. 1. §. seqq. Vallens. hic §. 2. n. 3. Pirhing n. 134. §. duob. seqq. Schambog. n. 55. Reiffenstuel n. 446. apud quos plura videri possunt circa modum instituendi Inquisitionis processum.

§. III.

De Pœnis Hæreticorum, & præcipuè de Spiritualibus.

S U M M A R I U M.

86. &c. Quomodo Hæretici ab Ecclesia puniri possint?
89. &c. Quenam pœnæ Spirituales in eos sint latae?
91. &c. Quinam istas incurrant?
97. &c. Conditiones requisitæ, ut incurrantur?
101. &c. Pœnæ sepelientium Hæreticos &c. contra Ecclesiæ prohibitionem.
104. &c. An Irregularitas, ob Hæresin contracta, hac relicta, perseveret?
106. &c. Quis in ea dispensare possit?
109. &c. An Beneficia antè obtenta ob Hæresin amittantur ipso Jure?
115. &c. An Irregularitatem istam, & inhabilitatem incurrant etiam filij, & nepotes Hæreticorum?
119. &c. Quid de his dicendum in Germania?
86. **Q**Uæritur 1. quomodo Hæretici ab Ecclesia puniri possint? Videntur non posse puniri; quia, ut *suprà* n. 1. dictum est, Hæresis est error, ac proinde actus intellectus internus. atqui ad actum internum potestas Ecclesiæ, quæ exterior est, se non extendit *can. cogitationis* 14. de Pœnit. dist. 1. c. sicut 33. & c. tua nos 34. de Simon. Sed distinguendum est inter Hæresin materialem, & formalem. *Materialis* non subjacet Censuris, & pœnis alijs in Hæreticos latis; quia hæ non feruntur, nisi ob culpam conjunctam cum pertinacia, atqui in hæresi materiali vel nulla adest culpa, vel si adest, saltem pertinacia abest. *Ex quo sequitur*, Hæreticos materiales, si ad Catholicam Fidem convertantur, non debere absolvi ab Excommunicatione, nisi ad cautelam; sed sufficere, si faciant Professionem Fidei, & suscipiant Sacramentum Pœnitentiæ, ut observat Layan. l. 2. tr. 1. c. 13. n. 4. König hic n. 14. §. Hæresis.
87. In Hæresi formali distingui debet inter Hæresin purè mentalem, sive merè internam, & inter eam, quæ manifestatur verbis, vel alijs signis externis, Hæresin internam sufficienter exprimentibus. *Prior* iterum Censuris, & pœnis relatis obnoxia non est, prout docent Azor p. 1. l. 8. c. 10. q. 3. Sanch. l. 2. mor. c. 8. n. 2. Barbof. in c. 13. b. tit. n. 2. Wagnereck l. cit. not. 2. Zœf. hic n. 1. König n. 15. Reiffenstuel n. 234. §. 235. Vincent. Petra tom. 3. fol. 177. num. 11. & probatur per rationem dubitandi allatam. *Ex quo fit*, Hæreticum mentalem à quocunque Confessore, qui à mortalibus absolvendi potestatem habet, posse absolvi, Sanch. n. 3. *Neque obest*, quòd peccatum Hæresis consummeretur sola mente; quia ut peccatum aliquod punibile sit
- ab Ecclesia, non sufficit, ut illud in sua specie consummatum sit, sed requiritur insuper, ut etiam aliquo modo externo sufficienter manifestetur. Sanchez. n. 2.
- Posterior* puniri hujusmodi pœnis potest, ut monet Navarr. *Man. c. 27. n. 56. Suar. D. 21. de fid. sess. 2. à n. 9. Sanch. l. cit. num. 6. Wietner hic num. 41. Proceditque* hoc, etiamsi signa illa adeo occultè sint data, ut in Judicio probari Hæresis ijs prodita nequeat; nam adhuc ab hujus reo incurrantur pœnæ Hæreticorum, non quidem illæ, quæ requirunt sententiam, sed quæ sunt latae sententiæ, & ab ipso Jure inflictæ; nam hæ accusationem, & Judicalem hominis sententiam non requirunt. Azor c. 10. cit. q. 4. Sanch. n. 6. Pirhing n. 16. Wietner n. 41. Reiffenstuel n. 236. Petra n. 11. & communissima TT. & Canonistarum.
- QUæritur 2. quanam pœnæ Spirituales in Hæreticos latae sint? *1.* incurritur ab ipsis Excommunicatio major ipso Jure *c. cum Christus* 7. c. ad abolendam 9. c. excommunicamus 13. §. 15. pr. & c. noverit 49. de sent. Excomm. Estque Excommunicatio hæc reservata Papæ per *Bullam Cœne* cas. 1.
2. Privantur ipso Jure Sepulturâ Ecclesiasticâ *c. sicut* 8. v. si autem h. tit. & c. quicumque 2. eod. in 6.
3. Fiunt Irregulares, ita, ut nec Ordines suscipere, nec in susceptis sine Dispensatione ministrare possint, etiamsi ab Hæresi sint absoluti *can. saluberrimum* 21. caus. 1. q. 7. c. quicumque cit. S. Hæretici 2. & c. statutum 15. pr. h. tit. in 6.
4. Redduntur inhabiles ad Dignitates, & Beneficia Ecclesiastica, aliâque Officia publica obtinenda: estque collatio talis ipso Jure irrita per textus *citt.*
- §. Pri-